

ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ.

ΓΛΥΠΤΙΚΗ Ἀρθρ. α.

—0—

Ἡ λέξις Γλυπτική ἢ Γλυφική γενικῶς λαμβάνεται κατὰ πλατύτερον νόημα, παρ' ὃ, τι σημαίνει ἐτυμολογικῶς. Καθότι μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐννοοῦμεν οὐχὶ μόνον τὸν ἐκ σκληροτέρας ὕλης σχηματισμὸν τῶν ὁρατῶν ἀντικειμένων διὰ τοῦ γλυφείου (τὸ ὁποῖον κυρίως εἶναι ἡ γλυφική) ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ μαλακωτέρας ὕλης καὶ τὸν ἐκ διαλελυμένων μετάλλων, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέρως τὴν πλαστικὴν καὶ τορευτικὴν.

Πότε ἡ τέχνη αὕτη ἐγεννήθη, ποῖος εἶναι ὁ εὐρέτης αὐτῆς, ἢ ὁ λαὸς εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε τὴν πρώτην της ἀρχὴν, πῶς ἐδουλεύετο κατὰ πρῶτον, δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν ἐξ οὐδεμιᾶς ἱστορικῆς διηγήσεως. Ἐκ τῆς συνήθους μ' ὅλον τοῦτο προσόδου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν ἄλλων τεχνῶν, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ αὕτη βαθμηδὸν προώδευσεν ἐκ τῶν ἀπλουστέρων εἰς τὰ τελειότερα.

Τὰ πρῶτα τῆς γλυπτικῆς ἔργα ἦσαν βέβαια ἀτελέστατα, διότι οἱ τεχνῖται οὔτε τὴν γνῶσιν τοῦ σχεδιάζειν εἶχον, καὶ ἔλειπεν ἀπὸ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐφευρετικὴ ἀγχίνοια· ἐστεροῦντο δ' ἀκόμη καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι τὰ ἀρχαιότερα σχήματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Θεῶν ἦσαν μόνον ἀπλοῖ στύλοι ἢ ὄγκοι ξύλων ἔχοντες εἰς τὸ ἄνωθεν μέρος εἰδὸς τι κόμβου, ἢ ὄντες στρογγύλοι, διὰ νὰ φανερόνωσι τὴν κεφαλὴν. Τοιοῦτον ἦτο τὸ ἀρχαιότατον ἄγαλμα τῆς Κυβέλλης ἢ Ῥέας, ἐκ τῆς Φρυγίας φερθὲν εἰς τὴν Ῥώμην. Καὶ κατὰ τοὺς χρόνους δ' ἀκόμη τοῦ Πausανίου, λίθοι καὶ ὄγκοι ξύλων ἐφυλάττοντο εἰς τοὺς ναοὺς, θεωρούμενα μὲ ἰδιαίτερον θρησκευτικὸν σέβας, ὡς αἱ ἀρχαιότεραι παραστάσεις τῶν Θεῶν των. Βαθμηδὸν δὲ καὶ τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ σώματος ἐμορφώθησαν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παριστάνοντο μόνον δι' ἀπλῶν γραμ-

μῶν, ἀκολούθως δ' ἔγιναν τελειότερα καὶ πληρέστερα. Πρῶτος ὁ Δαίδαλος, κατὰ τοὺς Ἕλληνας, ἔδοσε ζωηρότητα εἰς αὐτὰ διὰ τὸ ὅποιον καὶ λέγεται ὅτι κατεσκεύαζε ζῶντα ἀγάλματα, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐδίδετο κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους εἰς τὰ ἀξιολογώτερα ἔργα τῆς τέχνης.

Πρὶν ἔμβωμεν εἰς λεπτομερεστέραν ἔρευναν τῆς προόδου τῆς γλυπτικῆς τέχνης, ὀφείλομεν ν' ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ὕλῶν τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο πρὸς κατασκευὴν τῶν ἀγαλμάτων. Αἱ μαλακώτεραι ὕλαι ἦσαν πρὸ πάντων ὁ ἀργιλλος, ὁ γύψος, τὸ κηρίον καὶ τὰ τοιαῦτα, αἱ δὲ σκληρότεραι ἦσαν ξύλα, ἐλεφάντινα ὅστ' αἶ, μάρμαρον καὶ χαλκός.

Ἐκ τῶν σκληροτέρων ὕλῶν, τὸ ξύλον εἶχε τὴν μεγαλητέραν προτίμησιν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, διότι εὐκόλως ἐδουλεύετο, καὶ μάλιστα διὰ μεγαλήτερα σχήματα, καὶ διὰ τοὺς διαφόρων εἰδῶν καλλωπισμοὺς, κτλ. Εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐκλογὴν τοῦ ξύλου, ἀπέβλεπον πρὸ πάντων εἰς τὴν στερρότητα, τὴν μονιμότητα καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ. Ὁ ἔβενος, ἡ κυπάρισσος καὶ ἡ κέδρος εἶχον τὴν προτίμησιν· μετεχειρίζοντο ὁμῶς καὶ τὴν κιτρίαν, τὴν ἄκανθον, τὴν σφένδαμνον, τὴν πύξον, τὴν λεύκην καὶ τὴν δρυῖν, καὶ κοινότερα ἀκόμη εἶδη ξύλου. Πολλάκις δὲ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ξύλου ἀπέβλεπον καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἰδιώματα τῆς παρισταμένης θεότητος, ὡς ἐγίνετο καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὕλας. Οὕτως εἰς τὴν Νάξον κατεσκεύαζον ἄγαλμα ἐκ κλήματος. Ὁ Πλούτων παρίστατο κοινῶς εἰς ἔβενον ἢ μέλαν μάρμαρον.

Οἱ περιφημότεροι τῶν ἀρχαίων γλυπτῶν μετεχειρίζοντο τὸ ἐλεφάντινον ὅστον καὶ διὰ τὴν λευκότητα καὶ διὰ τὴν ὁμαλὴν ἐπιφάνειάν του, οὐχὶ μόνον διὰ μικρὰ σχήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ μεγαλήτερα, καὶ διὰ κολοσσαικὰ ἀκόμη ἀγάλματα, ἅτινα ἐνίοτε ἐγίνοντο ἐξ ἐλεφαντίνου καὶ χρυσοῦ ὁμοῦ. Τοῦ εἶδους τούτου ἦσαν τὰ δύο περιφημότερα ἀγάλματα τῆς ἀρχαιότητος, ἦτοι

τὸ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς, ἔργα τοῦ περιφήμου ἀγαλματοποιοῦ Φειδίου. Εἰς τὰ ἐκ τῆς ὕλης ταύτης μεγαλήτερα ἀγάλματα τὸ ἐνδότερον μέρος συνίστατο ἐκ ξηροῦ ξύλου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφηρμόζετο τὸ ἐλεφάντινον, καὶ πιθανῶς ἀφοῦ μέγα μέρος αὐτοῦ ἐδουλεύετο πρότερον. Ὀλίγα ὁμῶς τοιοῦτου εἶδους λείψανα διασώζονται, διότι τὸ ἐλεφάντινον φθείρεται ταχέως ἐντὸς τῆς γῆς.

Τὸ μάρμαρον ἦτον ἡ ἀξιολογώτερα ὕλη διὰ τὴν γλυπτικὴν. Ἦσαν δὲ πολλὰ τὰ εἶδη αὐτοῦ, διαφέροντα κατὰ τὸ χρῶμα, τὴν στερρότητα καὶ τὴν στιλπνότητα. Τὰ καλήτερα αὐτῶν ἦσαν τὰ Πεντελικὰ (*), τὰ Πάρια, τὰ Λύδια, καὶ τὰ Ἀλαβάνδια ὁ πορφυρίτης, ὁ γρανάτης, καὶ ἄλλα τινὰ μέλανα μάρμαρα ἦσαν ἐν χρήσει, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις. Τὰ δὲ μεγαλήτερα ἀγάλματα κατεσκευάζοντο πολλάκις ἐκ πολλῶν μαρμάρων, καὶ διαφόρων χρωμάτων. Εἰς πολλὰ δὲ ἀγάλματα μόνον μέρη τινὰ ἦσαν μάρμαρον, ὡς ἡ περίφημος Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου, ἥστινος κατ' ἐξοχὴν αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν ἦσαν ἐκ μαρμάρου, κατὰ τι χωρίον τοῦ Πλάτωνος.

Τὰ διάφορα δὲ τεμμάχια τῶν μαρμάρων συνηνόνοντο διὰ τῆς ἐπὶ τούτῳ λεγομένης λιθοκόλλας· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ τὰ μάρμαρα ἐλειαίνοντο, καὶ πολλάκις, μετὰ τὴν τελείωσιν ἐπλύνοντο μὲ πηκτὸν τι ὑγρὸν διὰ νὰ λάβωσι πλειοτέραν στιλπνότητα.

Οἱ παλαιοὶ μετεχειρίζοντο εἰς κατασκευὴν ἀγαλμάτων καὶ μῖγμα διαφόρων μετάλλων, καὶ μάλιστα χαλκοῦ, εἰς ἑκατὸν λίτρας τοῦ ὁποίου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπρόσθετον ἐν ὀκτημέριον μολύβδου ἢ κασσιτέρου. Κυρίως δὲ εἰς τὸ μῖγμα παρετήρουν τὸ γινόμενον χρῶμα. Τὰ καλήτερα εἶδη τοῦ χαλκοῦ ἦσαν τὰ τῆς Δήλου καὶ τὰ τῆς Αἰγίνης. Τὸ πολυτιμότερον δὲ

[*] Διὰ τὴν εἰς τὰ 6 φυλλάδ. σύγχυσιν τῆς Πεντίλης πρὸς τὴν Πάρνηθα, ὁρ. τὰς ἐν τῇ τέλει τοῦ IB. φυλλάδ. διορθώσεις

εἶδος ἦτον ὁ ὀρείχαλκος, οὐχὶ βέβαια ὁ (ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ) κοινῶς λεγόμενος τὴν σήμερον Μπρόντζος, ἀλλὰ φυσικόν τι προϊόν τοῦ εἶδους τούτου, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς.

Πολλὰ ἀγάλματα ἐκ χαλκοῦ, ἂν καὶ φαίνεται ὑπερβολή, ἦσαν ἐξαισίου μεγέθους καὶ τῶντι κολοσσαϊκά· ὡς π. χ. τὸ περίφημον ἀγαλμα τοῦ Ἡλίου, κείμενον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς Ῥόδου. 105 πόδας τὸ ὕψος. Πολλάκις δὲ τὰ ἐκ χαλκοῦ ἀγάλματα ἦσαν κεχρυσωμένα ἐξωθεν, ἢ ὅλα ἢ κατὰ μέρος, καὶ συνήθως ἐχρίοντο διὰ νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν. Καὶ ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων μετάλλων, ἦτοι τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, οἱ παλαιοὶ ἐνίοτε κατεσκεύαζον ὁλόκληρα ἀγάλματα, ἅτινα ὁμῶς ἦσαν ἐσωθεν κοῖλα, ὡς καὶ τὰ ἐκ χαλκοῦ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.

—0—

Ὁ κόπος ἄνευ τοῦ κεφαλαίου δὲν δύναται, ὡς εἵπομεν (σελ. 276) νὰ προάξῃ οὐδέν. Παρεκτὸς ὁμῶς τούτου εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἄλλα διάφορα μέσα, ἐξ αὐτομάτου διδόμενα παρὰ τῆς φύσεως, ἐκ τῆς συσσωματώσεως τῶν ὁποίων προκύπτει μεγίστη ὠφέλεια.— Οὕτως ὅταν ἀροτριῶμεν καὶ σπείρωμεν τὴν γῆν, παρεκτὸς τῆς ἀπαιτουμένης ἐργασίας εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην, καὶ παρεκτὸς τοῦ προακτικοῦ κεφαλαίου, ἦτοι τοῦ ἀρότρου, τοῦ λίσχου, τοῦ σπόρου, τῆς τροφῆς καὶ τοῦ μιτθοῦ τῶν ἐργατῶν, προσαπαιτεῖται ἀκόμη καὶ ἡ συνένεργεια τῆς γῆς, τοῦ ἀέρος, τῆς βροχῆς, καὶ τοῦ ἡλίου, ἅτινα κυρίως συντείνουν νὰ δώσωσι τὸ νέον προϊόν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θέρους.

Εἰς τὰ φυσικὰ μέσα ἀνάγονται ἀκόμη καὶ οἱ νόμοι τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὡς ἡ βαρύτης, δι' ἧς καταβαίνει τὸ βάρος τοῦ ὥρολογίου π. χ., ὁ μαγνητισμὸς, δι' οὗ κινεῖται ἡ ναυτικὴ πυξίς, ἡ ἐλαστικότης τοῦ χάλυβος, ἡ κατὰβλίστις τῆς ἀτμοσφαίρας κτλ κτλ.